

DEĞİŞEN ZAMAN VE MEKAN İÇİNDE VAR OLAN ÖZGÜNLÜKLERİN YENİDEN FARKETTİRİLMESİNDE PROJE YARIŞMA KÜLTÜRÜNÜN ÖNEMİ: EDİRNE SELİMİYE CAMİİ VE ÇEVRESİ KENTSEL TASARIM PROJE YARIŞMASI DENEYİMİ

THE IMPORTANCE OF PROJECT COMPETITION CULTURE IN MAKING THE FREEDOMS IN CHANGING TIME AND LOCATION REALIZED AGAIN: EXPERIENCE OF URBAN DESIGN COMPETITION AROUND EDİRNE SELİMİYE MOSQUE

Ayşe SİREL

aysesirel@yahoo.com.tr

İstanbul Aydın Üniversitesi, Müh. Mim. Fakültesi, Mimarlık Bölümü

ÖZET

Değişen zaman içinde her kent kendi kültürel birikimleri sonucu edindiği, kendini tanımlanabilir kılan özgünlüklere sahiptir. Bu özgünlükler; geçmişle bugün ve yarın arasında sürekliliği sağlayan izlerdir ve kenti kentliye sunan algı noktalarıdır. Ülkemizin birçok kenti binlerce yıllık doğal ve yapay mimari özgünlüklere sahiptir. Ancak son otuz yılda dünyada ve ülkemizde yaşanan hızlı büyüme, değişim ve dönüşüm süreci yaşam alanlarımız olan kentleri etkiler hale gelmiştir. Bu durum özellikle tarihi kentlerde, geçmişin "özgün iz"lerini **yeniden fark ettiren** ve kente tekrar kazandıran plan seçeneklerinin gündeme alınmasını kaçınılmaz kılmıştır.

Seçeneklerden bir tanesi "Mimari" ve "Kentsel Tasarım Proje" lerinin yarışmalar yoluyla elde edilmesidir. Yarışma yoluyla proje elde etmenin tüm olumlu yönlerine karşın son zamanlarda tartışılan konu; yarışma projelerinin yeterince "geliştirici" veya "doğru yönde yönlendirici" yada "farkındalık yaratıcı" olup olmadığıdır. Çalışmanın amacı; genelde farkındalık kavramını, yarışma projeleri ile irdelemektir. Çalışmada kullanılan yöntem; teorik bağlamda yarışma kültürünün "farkındalığı yaratma" da üstlendiği rolü, pratikte gerçekleştirilmiş olan Selimiye Camii ve Çevresi yarışması deneyimi ile irdelemek şeklinde olmuştur. Çalışmanın son bölümünde; farkındalık yaratmak adına çıkartılan yarışma projelerinin; gerek çıkartan ilgili idareler, gerek görev alan jüri üyeleri gerekse seçilen projelerin uygulanması konuları ile ilgili bazı önermelerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Tarihi kent, Yarışma kültürü, Selimiye Camii ve çevresi yarışması

ABSTRACT

In changing times, every city has acquired originalities, which makes themselves can be defined, as a result of their cultural heritage. These originalities; are the traces of continuity between the past, today and tomorrow and are the points of perception that presents the city to the city-dwellers. Most of the cities of our country have natural and artificial architectural originalities for thousands of years. However, the rapid growth of the last thirty years in the world and in our country, the process of change and transformation has become to affect (positive - negative) the cities which are our living area. This situation, especially in historical cities, has made the plan options that make the past's "original traces" realized again and make them regained to the city, to put on the agenda inevitable.

One of the options is the preparation of "Architectural" and "Urban Design Project. Despite all the positive aspects to get the project through competition the issue debated in recent times; is whether the competition projects are "developer" enough or "router in the right direction" or "awareness creative" or not. The aim of this study is to examine the concept of awareness in general with the competition projects. The method used in the study has been in the form of examining the role of "awareness creation" in theoretical context the culture of architecture and urbanism project competition and in practice with the experience of Selimiye Mosque and around competition. In the last section of the study, some suggestions were made about the issuing relevant administrations, the jury members involved in and the implementation of the projects selected for the competition projects that are issued in order to create awareness.

Key words: Historical city, Competition culture, Selimiye Mosque and the around contest

1. GİRİŞ

Değişen zaman içinde her kent kendi kültürel birikimleri sonucu edindiği, kendini tanımlanabilir kılan özgünlüklere sahiptir. Bu özgünlükler; geçmişle bugün ve yarın arasında sürekliliği sağlayan izlerdir ve kenti çevreye sunan algı noktalarıdır, "kentin kimliği" dir. Relf'e göre kent kimliği bir kenti diğer kentlerden ayıran, farklılaştıran bileşenlerin tümü olarak da tanımlanır [1]. İçerdikleri doğal, kültürel, estetik, vb. değerleri nedeniyle korunmaları tartışılmaz bir gereklilik olan bu izleri barındıran yerleşmeler "tarihi kentler" dir. Bu konuda; Venedik Tüzüğü-1964, Avrupa Konseyi Amsterdam Bildirgesi-1975, UNESCO-Nairobi Bildirgesi-1976, Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı-1992 gibi bazı uluslararası bildirgeler özellikle tarihi kentlerde söz konusu izlerin özenle korunmasını öngörmektedir.

Bildirinin örnekleme alanını oluşturan Edirne; gerek tarihi ve kültürel varlıklarının birikimi açısından gerekse Avrupa ve Asya ülkelerine ulaşımında köprü görevi gören coğrafi konumu ile çok sayıda özgünlüğe sahip kentlerden biridir. Osmanlı dönemi mimarisini doruk noktasına taşıyan dini ve sivil mimarlık örneği özgünlükleri ile gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde önem ve üne sahip tarihi bir kenttir.

Ancak dünyada ve ülkemizde yaşanan hızlı değişim ve dönüşüm sürecinin ortaya çıkardığı küreselleşme ve yeniden yapılanma yaşam alanlarımız olan kentleri (olumlu-olumsuz) etkiler hale gelmiştir. Bu durum özellikle tarihi kentlerde, geçmişin "özgün iz" lerini yeniden fark ettiren ve kente tekrar kazandıran "**Kentsel Tasarım**" proje çalışmalarının gündeme alınmasını kaçınılmaz kılmıştır.

Söz konusu Kentsel Tasarım Projelerinin hazırlanmasındaki birinci seçenek ilgili idarelerin kendi bünyelerindeki teknik elemanlar tarafından veya ihale yoluyla proje elde etmesidir (kamu kurum ve kuruluşları, belediyeler, özel idareler vb.). İkinci seçenek ise "Mimari ve Kentsel Tasarım Proje Yarışmaları" ile proje elde etmektir. İkinci seçenek, 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'na dayanılarak çıkartılan "**Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmalar Yönetmeliği**" doğrultusunda gerçekleştirilmektedir.

Yarışmalar gerek uluslararası düzeyde gerekse ülke ölçeğinde beraberinde getirdiği rekabet, özgün üretim, karşılaştırma ve ödüllendirme esasları ile; hem mesleki gelişmeye katkı sağlamakta, hem de ilgili idarelerin demokratik yollardan en iyi projeye ulaşmasını sağlamakta ve çevre kalitesini arttırmada çok önemli bir enstrüman olmaktadır [2]. Mimari ve kentsel tasarım proje yarışmaları; ülke mimarlık ve şehirciliğini yeni araştırmalara yönlendirmesi, evrensel boyutta düşünce, beceri yaratma olgusunu geliştirmesi, mesleğe özendirme ve onurlandırma yönleri ile temel bir gerekliliktir [3]. Kentsel tasarım yarışmaları öncelikle kamusal alanlarla ilintili olması nedeni ile, sonuçları da tüm kenti ve kentliyi ilgilendirir. Bu anlamda yarışmalar kamusal görüşmelerdir [4].

2. MİMARİ VE KENTSEL TASARIM YARIŞMALARI VE SÜREÇ İÇİNDEKİ GELİŞİMİ

Yarışmalar konusu belirlenmiş bir yapı veya yapı grubu ya da özel bir alan için "en iyi proje" yi elde etme amacı taşır.. Yarışma Sistemi, ülke mimarlık ve şehircilik organizasyonunda en objektif sistemdir ve toplumun mimarlıkla bağına kuran ve mesleki yaratıcılığı teşvik eden bir mekanizmadır. Aynı zamanda toplumun gelişmesinde tasarımcıların (mimar- kent tasarımcı) rolünün ne derece etkili olduğuna dikkat çekmede önemli bir araçtır [4].

Avrupa' da 19. yy. dan itibaren yarışma yoluyla proje elde etme işi sıklıkla uygulanmaktadır. Almanya yarışmalar konusunda örnek gösterilecek bir ülkedir. Ülkede en küçük bir kamu yapılanması dahi yerel yönetimler tarafından yarışma projesi ile elde edilmektedir. Periyodik olarak çıkartılan yarışma dergisi olan "Wettbewerb Aktuell", ulusal ve uluslararası düzeyde olmak üzere 2011 yılında 318, 2012 yılında yaklaşık 300 yarışma ilanı duyurmuş ve kazanan projeler yayınlanmış ve sergilenmiştir. Ayda ortalama yirmi beş yarışmanın çıkartılması Almanya'da ülke

şehircilik ve mimarlık düzeyini ve mesleki gelişmeyi belirlemede önemli bir gösterge oluşturmaktadır.

Avrupa'da yarışmaların hangi koşullarda hazırlandıkları, yarışmacıların (tasarımcılar) hangi modellerden etkilenecek tasarımlarını oluşturdukları, o yere özgü sosyal, politik, kültürel konteksteki yerinin ne kadarının dikkate alındığı, proje seçimi, seçilen projenin uygulanıp uygulanmadığı, yarışmanın aktörleri (yarışmayı çıkaran kurum, jüri üyeleri ve yarışan tasarımcılar), sorumluluklar ve yetki alanları tartışmaları öteden beri yapılmakta, bu konuda sempozyumlar düzenlenmektedir.

Ülkemizde ise yarışmalar yoluyla proje elde etme olgusu 1930' lu yıllara dayanmaktadır. Özellikle 1930-1950 dönemi, yarışma yöntemi ile mimarlık kültürünün farkındalığının tüm yurda yayılmak istendiği dönem olmuştur. Bu dönemde önemli yapıların projeleri uluslararası yarışmayla elde edilirken, Türk mimarların başarıları ile uluslararası yarışmalar terkedilmiş, ulusal yarışmalar yoluyla önemli yapılar ve kamusal dış alanlar projelendirilmeye başlamıştır [2].

1970'li yıllarda Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yarışmalar yönetmeliği ve Mimarlar Odası yarışmalar yönetmeliği eş zamanlı olarak yürürlükte olup, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın' lığının Mimarlar Odası ile işbirliğine girmeden ve odaya bilgi vermeden yarışma çıkartması sorunlara neden olmuştur. Yarışma kültürü zaman zaman ülkenin ekonomik ve politik koşullarına bağlı olarak sekteye uğramıştır. 1990'lı yıllardan sonra Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın bu konudaki görevinin sona ermesi ile hem yarışmalarda sayısal olarak önemli bir azalma yaşanmıştır. Görüldüğü gibi ülkemizde farkındalığı yaratmada önemli bir müdahale biçimi olarak mimari ve kentsel tasarım yarışmaları son 40 yıldır uygulanmasına rağmen çıkarılan yarışmaların sayısı hala düşük düzeydedir.

Günümüzde, 4 Aralık 2002 günü Resmi Gazete'de yayımlanan "**4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu**" uyarınca çıkartılan yönetmelik, yarışmalara ilişkin esas ve usulleri düzenlemektedir [6]. Yarışmaların işleyişini önemli ölçüde etkileyecek nitelikteki "**Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmalar Yönetmeliği**" ne tüm kamu kurum ve kuruluşları uymak zorundadır. Mimarlar Odası Yönetmeliği ise, yürürlükte olmasına karşın yukarıda bahsedilen zorunluluk nedeni ile uygulama alanı bulamamaktadır.

En iyi projeye ulaşmayı sağlamada bir enstrüman olarak düşünülen yarışmalar yukarıda bahsedilen yönetmelikle düzen altına alınmaya çalışılırken bazı tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Son yıllarda yarışma projelerinin yeterince "geliştirici" veya "doğru yönde yönlendirici" yada "farkındalık yaratıcı" olup olmadığı meslek çevrelerince sorgulanmaya başlamıştır. Özellikle yarışma sürecinde yarışmayı çıkartan kurumların, meslek odalarının ve proje müelliflerinin hak ve yetkilerinin tanımlanmasındaki eksiklikler ve yorumlanmaya açık ifadeler, gelecekteki yarışmaların işleyişini önemli ölçüde etkileyecek niteliktedir [5]. Yarışmalar aracılığı ile gündeme gelen bu tartışmaların aslında ülke mimarlık ve şehirciliğinin sorunlarını yansıttığı da bir gerçektir. Meslek kamuoyunun yarışmalara katılma güvenini ve sayısını azaltan bu sorunlar, özellikle tarihi yerleşmelerde yer alan ve kente farkındalık katan mimari ve kentsel ölçekteki izlerin korunarak kullanılması sürecini de olumsuz etkilemektedir.

Yukarıda bahsedilen yönetmelik gereği; yarışmanın tüm aktörlerini ilgilendiren (yarışmayı açan kurum-yarışma jürisi-yarışmacılar-meslek odaları-sivil toplum örgütleri) aşağıda belirlenen;

- Proje şartnamelerinin doğru ve eksiksiz hazırlanması,
- Jüri üyelerinin yönetmelikte belirlenen niteliklere uygun belirlenmesi,
- Jüri üyelerince objektif değerlendirme kriterlerinin doğru tespit edilmesi,
- Soruların jüri tarafından açık ve net şekilde yanıtlanması,
- Adil proje seçimlerinin yapılması,
- Sonuçların yarışma takvimine uygun yapılması,
- Kolokyum ve sergileme esaslarına uyulması,
- Ödemelerin tam ve zamanında yapılması,

- Politik güçlerin jüriyi etkilemesi,
- Seçilen projenin uygulanması,

konuları en çok tartışılan ve yarışmaların itibarını düşüren başlıklar olmaktadır.

3. EDİRNE BELEDİYESİ SELİMİYE CAMİİ ÇEVRESİ KENTSEL TASARIM YARIŞMASI DENEYİMİ:

Bu bölümde son on yıldır yarışmalarda gözlemlenen sorunlar; "Selimiye Camii ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması" sürecinde irdelenerek, sorunların çözüme kavuşturulmasına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Edirne Belediyesi 10.12.2009 tarihinde Edirne kent merkezinde yer alan Selimiye Camii ve yakın çevresi ile ilgili ulusal boyutta kentsel tasarım proje yarışması açmıştır. Mimar Sinan'ın ustalık eseri olarak kabul ettiği bir yapının, farklı tarih katmanlarının yer aldığı bir çevrede yeniden ele alınarak farkındalığını ortaya çıkartmak için kentsel tasarım yarışması açılması olumlu bir yaklaşımdır. Yarışma alanındaki problemlere verilebilecek cevaplar arasında en iyi çözümü aramak adına önemlidir. Şartname gereği üç ödül, beş mansiyon ve satın alma için jüri emrine belli bir miktar ücretin ayrıldığı yarışma için 55 adet proje teslimi yapılmıştır.

"Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmalar Yönetmeliği" uyarınca çıkartılmış yarışma; şartnamelerinin doğru ve eksiksiz hazırlanması, jüri üyesi seçimi ve jüri üyelerince belirlenen değerlendirme esaslarının doğru tespit edilmesi, soruların açık ve net şekilde yanıtlanması, objektif proje seçimlerinin yapılması, kolokyum ve sergileme esaslarına uyulması, ödemeler, seçilen projenin uygulanması konularında tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Uzun süre meslek kamuoyunu meşgul eden yarışmanın bazı uygulamaları yargıya taşınarak "yarışma kültürü" olumsuz etkilenmiştir.

Ülkemizde son yıllarda çıkartılmış olan "Mimari ve Kentsel Tasarım Yarışma" lar süreci paralelinde, "Selimiye Camii ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması" ile ilgili gözlemlenen sorunlar aşağıdaki başlıklarla irdelenmiştir.

Yarışma şartnamelerinin doğru ve eksiksiz hazırlanması:

- Yarışmayı çıkartan kurum, jüri ve tasarımcı arasındaki yazılı bağ "şartnamedir". Yarışma şartnameleri yarışma alanı ile ilgili problemleri tarif eder ve oluşturduğu çerçeve ile yarışmacıları yönlendirir. Hazırlık aşamasında şartname anlaşılır yazılmalı, yarışma alan sınırı iyi tarif edilmelidir. Bu bağlamda ele alınması gereken kentsel tasarım yarışmalarında, kent açısından önemli yapı ya da yapılar grubu tek yapı ölçeği olmanın ötesinde kentsel çevrenin önemli bir elemanı olarak ele alınmalı ve yarışma alanı sınır tespiti bu şekilde yapılmalıdır. Selimiye Camii gibi yarışmanın çıkartıldığı tarihte UNESCO kültür mirası listesine aday bir eserin çevresinin düzenlenmesi ile ilgili şartnamede, yarışma alanı sınırı dar bir çerçevede, tarihi kentin bütününden ayrı tutulmuştur. Yarışma alanının sınırlarının saptanmasında kentin diğer odak noktaları ile ilişkileri kısmen düşünülmüş, alanın çeperinde yer alan kentin tek Roma dönemi kalıntısı olan Makedonya Kulesi ve surlar ile kentin önemli tarihi-ticari yapısı olan Ali Paşa Çarşısı gibi eserler yarışma alanının dışında tutulmuştur. Bir anlamda şartnamede belirlenen problem alan sınırı iyi tanımlanmamıştır [7].
- Genelde yarışmalarda; alan sınırları içinde tasarımı etkileyebilecek mevcut ya da bugün var olmayan yapılar hakkında bilgi verilir. Bu yarışmada ise; Yemişkapanı, İki Kapılı Han vb. referans noktaları ile ilgili yarışmacılara bilgi verilmesi yerine kaynakça verilmiştir. Önemli izlerin yer aldığı alanda jüri, tüm yarışmacılara eşit bilgi ortamı oluşturması gerekirken, akademik çalışmalar için geçerli olan bir yöntemi önermesi doğru görülmemektedir.

Jüri üyesi seçimi ve değerlendirme kriterlerinin doğru tespit edilmesi:

- Yarışmaların en önemli unsuru jüri üyeleridir. Yarışmalar yönetmeliğine göre asli, yedek ve danışman jüri üyelerinin; uzmanlık alanlarında yarışma konusu ile ilgili, daha önce yarışma deneyimi olan meslek adamları arasından seçilmesi gerekmektedir (md:18). Bu yarışmada görev alan asli jüri üyelerinin uzmanlık alanları tanımlandığında; üç tanesinin restorasyon uzmanı, iki tanesinin peyzaj mimarı, bir tanesinin şehir plancısı, bir tanesinin de kentsel tasarımcı olduğu görülmektedir. Adı "Selimiye Camii ve Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması" olan kentsel tasarım yarışmasında asil jüri üyeleri arasında bir tane "kentsel tasarımcı" bulunmaktadır. Jüri kuruluşunun kentsel planlama disiplini açısından zayıf kalması projelerin değerlendirilmesinde bir eksiklik olarak görülmektedir.
- Yönetmeliğin jüri üyelerinin taşınması gerekli niteliklerle ilgili beşinci bölümünün yorumlanmasında kurumca objektif değerlendirme yapılmamıştır. Yönetmeliği 19. maddesi gereği jüri üyelerinin ön koşul olarak 10 yıllık mimar olması gereği, yedek jüride görev alan bir üye için dikkate alınmamıştır.
- Jüri çalışmalarını yapmadan önce değerlendirme kriterlerini saptayarak açıklamalıdır (md:31). Jüri toplantı tutanağı ve raporu incelendiğinde projelerin, değerlendirme kriterleri saptanmadan belirlendiği görülmüştür.
- Tasarım yarışmalarında temsil biçimi olarak kullanılan "dil" çok önemlidir. Son yıllarda proje sunumlarında maket yerini bilgisayar ortamındaki modellemelere bırakmıştır. Ancak jüriler karmaşık problemlere tutarlı çözüm getiren formlar yerine çok renkli ve zorlamalı formlara yönelmektedir. Bu yarışmada da projelerin amacı ve hedeflerinden çok grafik sunuma önem verilmiş olması, seçilen projenin uygulanması da zorlaştıracaktır.

Soruların açık ve net bir şekilde yanıtlanması:

- Yarışmacılar tarafından şartnamede yeterince açık olmadığı düşünülen konular soru-cevaplarda açıklığa kavuşturulur. Yönetmelik gereği (md:20) jüri yarışmacıların sorularını tereddüde mahal bırakmayacak şekilde açık ve seçik olarak yanıtlar ve tüm tarafların açıklanan konulara uyması zorunludur. Yarışmacı bazen tasarımını bu kurallara uymayarak riske edebilir. Ancak jüri tüm katılımcıların haklarını korumak adına şartnameye aykırı davranan projelere ödün vermemelidir. Bu bağlamda soru-cevap aşamasında sit alanı içersinde; alt geçit, yeraltı otoparkı için kesinlikle kazı yapılamayacağına (yolun yer altına alınamayacağı) dair görüş belirten jüri (sorular ve yanıtlar:9), seçimlerinde bu tür yasal zorunluluğa uymamış ve tarihi katmanı kazan projelere ödül vermiştir.

Değerlendirme Süreci ve Proje seçimleri:

Jüri toplantı tutanağı ve raporu incelendiğinde [8];

- Jüri üyeleri projeler üzerinde incelemelerine 20.03.2010 tarihinde saat 10'da başlamış ve 23.03.2010 günü saat 02.00 de tamamlamıştır. Kültürel izlerle dolu bir alanda farkındalığı yaratarak yaratmak üzere hazırlanmış 54 adet kentsel tasarım projesi değerlendirilmiş ve üç ödül, beş mansiyon belirlenmiştir. Satın alma için jürinin emrine belli bir miktar ödenek ayrılmasına rağmen 54 proje içinden satın almaya değer proje bulunmadığından satın alma ödülü verilmemiştir. Onlarca adet paftadan oluşan 54 adet kentsel tasarım projesinden satın almaya değer proje bulunmaması; ya değerlendirme için iki buçuk gün gibi sürenin çok kısa olduğunun ya da katılımcıların emeğinin yeterince irdelenmediğinin göstergesidir.
- Jüri yönetmelik gereği önceden değerlendirme kriterleri saptamadığı için; yarışmacıların şartnamede hangi program taleplerini karşılamış olduğu, çalışmaya katkısı, avantaj ve dezavantajlarını belirten ayrıntılı bir rapor düzenlememiştir.
- Jüri raporunda üçüncü elemeye elenen bazı projelerin tekrar ödül grubuna çıkartıldığı görülmüştür. Yönetmeliğin 31. maddesine göre son elemeye ödül sayısı kadar proje bırakmakla sorumlu olan jüri bu tutumuyla yönetmeliği ihlal etmiştir.
- Ödüle layık bulunan projelerin biri hariç tümü oy birliği olmadan seçilmiştir. Jüri üyeleri arasında görüş ayrılıkları olabilir. Ancak, yönetmeliğin 26. maddesinde, değerlendirmenin her aşamasında, "karşı oy sahiplerinin isimleri ve gerekçeleri mutlaka tutanaklara geçirilir" ibaresi olmasına rağmen, karşı oyların hangi jüri üyelerine ait olduğu ve gerekçeleri belirtilmemiştir.

- Yönetmelik gereği ödül alamayan projelerden yalnızca açılabilir kaydı olanların kimlik zarfları açılır (md:13). Yarışmacılardan yazışma adresi istenmesine karşın, "açılabilir" kaydı bulunmayan kimlik zarflarının açılması kural ihlalidir.
- Yarışmayı çıkartan kurumların her zaman objektif olması beklenmeyebilir. Ancak bağlayıcılığı olan şartnameye hem jüri hem de yarışmacılar uymak durumundadır. Yarışmacılar tasarımlarında risk alarak şartnamede belirtilen konulara uymayabilir. Ödül almış bazı projelerde şartnameye ve soru-cevaplarla elde edilen verilere aykırı tutum sergilenmesi ve kabul görmesi ikilemdir. Bu durum daha sonraki yarışmalarda jüriler ve yarışmacılar için olumsuz örnek teşkil etmektedir.
- Dijital teknoloji olanakları kullanılarak elde edilen grafik anlatımların mekân tasarımının önüne geçtiği bazı projeler uygulamada problemler yaratacak çözümler içermektedir [9].

Örneğin:

- Sit alanı içinde bulunan yarışma alanında, Edirne Koruma Kurulu'nun bazı kararları dikkate alınmamıştır (kentsel sit dokusu, ağaçlar, duvarlar-belediye çevresindeki parmaklık vb.),
- Yarışma alanı sit alanı olduğu için, yeraltının kullanılmasının "kesinlikle yasak" olduğu bildirilmesine rağmen (soru-cevap:9), tarihin önemli devirlerini barındıran katmanlar kazılarak ana yolu toprağın altına alan bazı projeler ödül ve mansiyon grubuna dâhil edilmiştir.
- Bazı projelerde yayalaştırılan Mimar Sinan Caddesinin trafik yükünün nereye aktarıldığı belirtilmemiş, Ziraat Bankası önünden aşağı daldırılan Londra asfaltının nerede yüzeye çıktığı, Kıyık Caddesinin nereye bağlandığı gösterilmemiştir. Tarihi kent merkezinin yayalaştırılması olumlu bir davranış olarak görülürken, kentin merkezinde odaklanan ana taşıt yollarının kent bütünü içinde nasıl bir etaplama ve ekonomi ile dönüştürüleceği kestirilememiştir
- Ulaşımın en önemli sorun olduğu yarışmada; ulaşım hiyerarşisi ve toplu ulaşım düşünülmemiş, çıkmaz sokaklar tasarlanarak standartlara uymamış projeler kabul görmüştür,
- Ödül alan bir projede alanın yakın çevresindeki tarihi doku yıkılarak, mevcut kent dokusu ile uyumsuz yeni çözümler getirmiştir. Selimiye Camii'nin çevresindeki tarihi doku ile ilişkisinin kopartılması, proje alanının jüri tarafından yeterince dikkate alınmadığını göstermektedir,
- Yarışma alanında doğudan batıya yaklaşık 30 m.lik eğim bazı projelerde göz ardı edildiği gibi, kot farkı jürinin de gözünden kaçmıştır.

Kolokyum ve sergileme esasları:

- Yönetmeliğin 34. maddesine göre kolokyumun tarihi ve yerinin şartnamede belirtilmiş olması gerekir. Yarışma şartnamesi incelendiğinde kolokyumla ilgili kesin bir tarih ve yer belirlenmemiş kolokyum iki ay sonra yapılmıştır.
- Küçük bir mekan olan kolokyum salonunda sıkışık bir şekilde yapılan ilk sergilemede, yarışmacılar tarafından projelerin tümünün incelenmesi zorlaştırılmıştır.
- Trakya Üniversitesi Balkan kültür Merkezi'nde yapılan ikinci sergilemede, büyük emeklerle gerçekleştirilmiş projeler birbiri ile karıştırılmış ve bazı maketler ilgili projelerle eşleştirilmemiştir. Genç tasarımcılar için bir eğitim aracı olan yarışmanın sergi düzeni, projelerin layık olduğu şekilde düzenlenememiştir.

Ödemeler:

- Yarışmayı açan kurumlar yarışmanın tüm giderlerini karşılamak üzere ödenek ayırmak durumundadır.
- Yarışmada kazanan projelere ödüllerin zamanında ödenmemesi veya taksitle ödenmesi yarışmayı açan kurumun; ya baştan bu iş için ödenek ayırmadığı yada ayrılan ödeneğin başka işlere aktarıldığının göstermektedir. Her iki durumda da emek vermiş proje sahipleri mağdur durumda bırakılmıştır.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın önceki bölümlerinde gerek ulusal gerekse uluslararası ölçekte düzenlenen "**Tasarım Yarışmaları**"nın, mimari ve kentsel ölçekteki "**izlerin üzerinde farkındalığı yaratma**" da en demokratik ve katılımcı organizasyon olduğu vurgulanmıştır. Ancak; Edirne Belediyesi tarafından çıkartılan "**Edirne Belediyesi Selimiye Camii Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması**"; yukarıdaki irdelemeler ışığında", beklenen farkındalığı yaratmada yeterli katkıyı koyamamıştır. Yarışmalar yönetmeliğinin bir çok maddesinin ihlal edildiği yarışma, bu yönüyle **mimarlık** toplumunun talep ve beklentilerini olumsuz etkilemiştir.

Öneriler:

Genel olarak mimari ve kentsel tasarım yarışmalarında;

- Yarışmalar yönetmeliği yeniden gözden geçirilmelidir. Doğru tanımlanmış şartnamelerle doğru çözümler üretilmesi olasılığı daha fazladır.
- Yarışma şartnamelerinde; yarışmanın konusu olan problemin tanımı ve sınırı net olmalıdır.
- Daha önce yarışmalara girmiş veya yarışma sürecinde görev almış, yarışma konusu ile ilgili alanda araştırmaları ile yenilik getirmiş kişiler jüri üyeliği yapılmalıdır. Aksi halde jürinin yarışmacıların gerisinde kalma gibi tehlikeli bir durum oluşabilir.
- Jürinin değerlendirme esasları ve kriterlerin oluşturulması ilkelere bağlanmalıdır.
- Jüri üyeleri raporlarını objektif değerlendirme kriterleri doğrultusunda ve yarışmanın tüm aşamalarını gerekçeleri ile belirterek hazırlamalıdır.
- Yarışma kültürü, sürece katılan aktörlerin (ilgili kurum - jüri - yarışmacı - meslek odaları) tutarlılığı ve objektifliği ile gelişir. Jüri ve yarışmayı çıkartan kurumun yaptığı kural ihlalleri, adli makamlara götürülerek yarışma iptaline neden olabilir. Bu duruma neden olmamak için tüm aktörlerin yarışma kurallarına uyması gerekir.
- Yarışmalarda meslek odalarının daha fazla katkısı alınmalı, Mimarlar Odası sürece daha katılımcı ve gerekirse müdahaleci olmalıdır.
- Yarışma açan kurumlar (özellikle belediyeler) yarışmayı politik reklam aracına dönüştürmemelidir. Jüri üyeleri de bu tutum karşısında sessiz kalmamalıdır. Aksi takdirde yeniden açılmak üzere iptal edilen yarışmalar yarışma kültürünü zedeleyebilir.

Edirne Belediyesi Selimiye Camii Çevresi Kentsel Tasarım Yarışması özelinde ise;

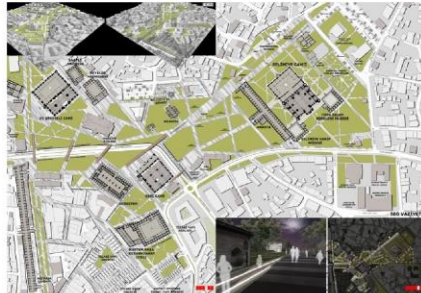
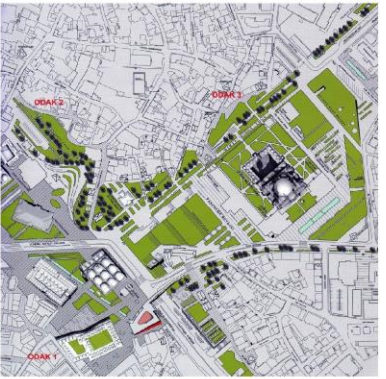
- Tasarıma konu olan Selimiye Camii ve yakın çevresi kent bütününden bağımsız ele alınamaz.
- Selimiye Camii ve çevresi için yukarıda açıklanan beklentiler doğrultusunda; kentsel sit alanı ve içerdiği izleri dikkate alan yeni bir çalışma başlatılmalıdır. "Edirne Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu" ve Üniversitelerin ilgili bölümleri bu konuda rehberlik etmelidir.
- Meslek disiplini olarak yarışmanın konusu ile doğrudan ilgili jüri üyeleri yanı sıra, mesleki kuruluşların ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla yeni bir şartname hazırlanarak problem alanı yeniden yarışmaya açılmalıdır.
- Objektif değerlendirme kriterleri doğrultusunda, sit alanı içerisinde uygulanabilirliği yüksek olan yeni bir "kentsel tasarım projesi" seçilmelidir.

KAYNAKLAR

- [1] RELF, E., Place and Placelessness, Pion Ltd, London, 1976
- [2] ÖZBAY, H., "Yarışmalar Sahip olduğumuz Tek Sağlıklı Kurumdur", Mimarlık-251, s.24-27, 1993
- [3] ÇİNİCİ, B., "Yarışmalar: Gerekli mi? İyi Değerlendiriliyor mu?", Mimarlık-251, s.31-33, 1993
- [4] RONN, M., "Judgment in the Architectural Competetion-rules, policies and dilemmas", Nordic Journal of Architectural Research-Architectural Competetitions, 2009, Sweden
- [5] YAKUT, B., "Yarışmalara Yeni Düzen", Mimarlık- 310, s.16, 2003
- [6] Mimarlık, Peyzaj Mimarlığı, Mühendislik, Kentsel Tasarım Projeleri, Şehir ve Bölge Planlama ve Güzel Sanat Eserleri Yarışmalar Yönetmeliği. (R.G:24.12.2012, No: 24973)
- [7] Selimiye Camii ve Çevresi Ulusal Kentsel Tasarım Proje Yarışması Şartnamesi, Edirne Belediyesi, 2009
- [8] Selimiye Camii ve Çevresi Kentsel Tasarım Proje Yarışma Raporu
- [9] Mimarlar Odası Yarışma Kitapları Serisi:32, "Edirne Belediyesi Selimiye Camii çevresi Kentsel Tasarım Yarışması", Mimarlar Odası Yayınları, Ankara, 2012

İlgili web siteleri:

www.bak.de
www.safa.fi.archive
www.arkitekt.se/s 12794
www.wettbewerb-aktuel.de
www.wa-journal.de
www.arkitera.com
www.kolokyum.com

Kendi kende zaman zaman yosulan zaman zaman da dışı frang açışolan harkileşip Özelesen Dönuşmeden duşun bir doşum rengi oduşturma. İsteyene sine ve zaman kararlarından biri olmuştur. Kimi zaman turizm öokuzunu kimi zaman ticari öoku.

PLAN 1/5000